

Forfatter: Martensen, Hans Lassen

Titel: BREV TIL: Laub, Hardenack Otto Conrad FRA: Martensen, Hans Lassen (1872-04-07)

Citation: Martensen, Hans Lassen: "BREV TIL: Laub, Hardenack Otto Conrad FRA: Martensen, Hans Lassen (1872-04-07)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schönbergs Forlag, s. 279. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020105.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fra Martensen til Laub
Kjøbenhavn, 7. April 1872

Kjære Biskop Laub! Det er en fortræffelig Bemærkning, De gjør i Deres sidste Brev, at man ved at uddanne den forsømte Lære om Mellemtilstanden kommer til at lægge en større Vægt paa Helliggjørelsen end sædvanligt i den lutherske Kirke. Den retfærdiggjørende Tro er et Princip, der har Betydning for hele Evigheden, men Princip er endnu ikke Virkeliggjørelse. I den fuldendte s. 280 Salighed kunne Ingen indgaae uden de fuldkomment absolut Helliggjorte, som ere rensede fra al Synd. Vistnok troer jeg, at selve Døden, denne Adskillelse af Sjæl og Legeme, har en stor Betydning for de Troendes Renselse, men jeg kan ikke i streng Forstand anerkjende den lutherske Orthodoxies Sætning: mors consummatio sanctificationis. Jeg kan ikke erkjende den som gjældende for Alle, omend for nogle af de troende Sjæle, for hvilke jeg troer, at den kan være det. Naar derfor Retfærdiggjørelsen er afgjørende for det indre Samfund med Christus for det, efter Døden at være „med Herren,“ saa er Helliggjørelsen afgjørende for det specielle Trin af Foreningen med Herren, paa hvilket Personligheden befinder sig. At der i det Tilkommende ogsaa udgaae rensende Virkninger fra Herrens Kjærlighed til dem, han kalder Sine, og som nu ere komne ham nærmere, kan jeg ikke andet end forestille mig, om jeg end vel veed, at Skriften her er meget tilbageholdende, og at man her maa vogte sig for at ville vide for Meget.

Og nu til Deres Spørgsmaal om Unionen mellem Lutheranere og Reformeerte. Ogsaa her er jeg af den Formening, at det Ønskeligste er, at enhver Kirke fører sin egen Huusholdning. I Tydskland er imidlertid Unionen kommen saa vidt, at den umuligt kan gaae tilbage. Den er et Problem i Livet, til hvis Løsning der vedvarende maa arbeides hen, hvad enten det nu kan løses eller ikke, hvad kun Fremtiden kan vise.

Feilen er aabenbart, som De udtaler, det Bekjendelsesløse. Det viser sig ogsaa i Distributionsformelen: Christus spricht: dies ist mein Leib, altsaa blot historisk refererende, overladende til Enhver, hvad han selv vil tænke sig derved. Man maa spørge: hvad bekjender da s. 281 Kirken, idet den uddeler Sacramentet? Allerede Marheinecke, med hvem jeg i min Ungdom oftere taledede om denne Gjenstand, fremhævede dette som en Mangel. Han pleiede at sige: Es muss zum Dogma kommen, og ansaae det for muligt at faae et Dogma formuleret, hvori begge Parter kunde komme overeens.

Dette er nu vistnok en Umulighed i vore Dage. Derimod er der en anden Vei, der tilstræbes af lutherske Theologer, der tilhøre Unionen. Man bør som Fælleds- bekjendelse sætte den Augsburgske Confessions 10de Artikel. Denne kan efter Ordene meget vel tilegnes af Calvinister, som den jo ogsaa kan tilegnes af Katholiker, naar de faae Lov til at udvikle den videre. Vistnok ere nu de lutherske Udviklinger af den 10de Artikel anticalvinistiske, og udpræge den luthersk orthodoxe Opfattelse, der ogsaa allerede er antydet i den lille Katechismus. Denne streng lutherske Tropus vilde da være at forbeholde de egentlige Lutheranere; men de Reformeerte maatte admitteres til Fælledsskabet, og navnlig til Meddeeltighed i Nadveren, naar de vedkjendte sig den 10de Artikel uden videre Udvikling. Altsaa, Programmet for denne Unionsretning er: den 10de Artikel som Fælledsbekjendelse, men med Tilstaaelse af en latitudinarisk eller friere Fortolkning og Forklaring. Uden at turde indestaae for Udførelsen i det Enkelte, troer jeg at kunne sige, at det er dette Maal, som Dorner, Twesten og andre med dem beslægtede lutherske Theologer have stillet sig.

Til Forsvar for denne Bestræbelse kan ogsaa tale. at der i selve den lutherske Kirke fra Begyndelsen ved Siden af den streng orthodoxe har bestaaet en anden dogmatisk Tropus, nemlig den melanchtonsk philippistiske, s. 282 forfulgt under Navn af Kryptocalvinisme. Den er i Virkeligheden calviniserende, nægter ikke præsentia realis, men nægter Naturmysteriet, Legemlighedens Moment i Nadveren, erkjender i sin spiritualiserende Tendents kun et aandeligt Samfund med Frelseren (og vilde — i Forbigaaende sagt — perhorrescere Læren om „en Natur i Gud“). Imidlertid er den fra Begyndelsen i den lutherske Kirke, og har vedligeholdt sig gennem Tiderne indtil denne Dag. Aerkjender man denne melanchtonske, philippistiske Opfatning (der fik et Udtryk i Conf. variata) som relativ berettiget i den lutherske Kirke ved Siden af den reent lutherske, da er i det Væsentlige Unionen anerkjendt med de Reformeerte, forsaavidt som disse bekjende præsentia realis. Det er klart, at man ved Distributionen da maatte udelade „sande“, som er indført polemisk mod Philippisterne. Saaledes hos os imod Niels Hemmingsens Disciple.

Men en Unionsbestræbelse med dette Maal for Øie, der forekommer mig at være det relativ Bedste, man her kan sætte sig, møder i Praxis de største Vanskeligheder. De exclusive Lutheranere ville ikke taale nogen latitudinarisk Forklaring af den 10de Artikel. Og paa den anden Side ville de yderliggaaende Unionister Intet vide af den Augsburgske Confession, men ville tage Sagen aldeles rationalistisk, eller, som de ogsaa kalde det, reent bibelsk. De kræve udtrykkeligt det Bekjendelsesløse, og desværre har jo Schleiermacher selv hertil givet en Impuls ved at tale imod de symbolske Bøgers bindende Anseelse.

Saaledes staaer Sagen, saavidt jeg formaaer at oversee den. Det er et Problem af den uhyreste Vanskelighed, og som maaskee først vil finde sin Løsning, naar s. 283 Folkekirkerne opløses, og Troende og Vantroer skille sig i tvende Leire. Da vil der i ethvert Tilfælde kunne forhandles om en Union mellem troende Mennesker, og der vil, selv naar der ikke fremkommer en Union, fremkomme en grundig Confoederation imod Vantroen, hvortil der allerede nu trænges.

Martensen, Hans Lassen, *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*,

Tag tiltakke med dette, der maaskee baade er for langt og for kort. — — — — —

Deres hjerteligt hengivne H. Martensen.